

# Sth. Prp. No. 20.

(1877).

## Angaaende Anvendelse af et Beløb udenfor det Bevilgede til Bestridelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. V.

Den Kongelige Norske Regjerings underdanigste Indstilling af 19de December 1876, som ved Kongelig Resolution af 29de December 1876 naadigst er bifaldt.

Chefen for Indre-Departementet, Statsraad Bogt, har underdanigst foredraget Følgende:

Ved kongelig Resolution af 28de Oktober 1876 blev det naadigst bestemt:

1. At Departementet for det Indre naadigst bemyndiges til, foruden de ved Storthingets Beslutninger af 31te Mai 1875 og 11te Marts 1876 til Udførelse af en almindelig Folketælling m. V. bevilgede Midler, endvidere i Budgetterminen fra 1ste Juli 1876 til 30te Juni 1877 i samme Diemed af Statskassens Midler at anvende et Beløb af indtil 9600 — ni Tusinde seks Hundrede — Spd.
2. At det paalægges Departementet for det Indre i Forbindelse med Forslag for næste Storthing om fortsat Bevilgning til Folketællingen m. V. at fremkomme med Forslag til naadigst Proposition om Storthingets Samtykke til, at det under Post 1 omhandlede Beløb udredes af Statskassen.

I det Departementet til nærmere Oplysning med Hensyn til den under foranstaaende Resolutions Post 1 afgivne Bestemmelse tillader sig at henvise til Departementets vedlagte underdanigste Foredrag i Sagen\*), vil man andrage om, at der for Storthinget maa blive fremsat naadigst Proposition om Samtykke til, at det i Resolutionen omhandlede Beløb passerer til Udgift for Statskassen.

I Forbindelse hermed skal Departementet anføre, at man fra det statistiske Centralbureau har modtaget en Forestilling, dateret 6te d. M., angaaende fortsat Bevilgning til Folketællingen m. V. for Budgetterminen fra 1ste Juli 1877 til 30te Juni 1878. Denne Forestilling er saalydende:

„Man giver sig herved den Vre at afgive Forslag angaaende det Beløb, som for Budgetterminen 1ste Juli 1877 til 30te Juni 1878 bør søges bevilget til Fuldførelse af de Arbejder, der vedkomme den sidst afholdte Folketælling, udenfor

\*) Trykt som Bilag 1.

Ang. Beskrivelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

den Sum af ialt 128,000 Kroner, som af Stortingene 1875 og 1876 er bevilget og det Beløb af 38,400 Kroner, som tilfølgel kongelig Resolution af 28de Oktober sidstleden yderligere kan anvendes i samme Diemed i indværende Budgettermin.

Det Standpunkt, hvorpaa Arbeidet nu befinder sig, er i det Væsentlige det samme, som da man under 14de Oktober sidstleden indgav den Forestilling, der fremkaldte den ovennævnte Resolution, dog med den Forandring, at Beregningen og Anvisningen af Tællingsbestyrelsernes og Tællernes Godtgørelser er mere fremskreden, saa at man med noget større Sikkerhed kan angive Størrelsen af den hele Sum, som hertil vil udfordres, hvorhos man har optrukket Grundlinierne for de Formaal, som antages at burde opstilles ved det indkomne Materiales Bearbejdelse til en Nutidens praktiske og videnskabelige Behov tilsvarende Folketællingsstatistik, og i nogle andre Henseender nærmere forberedet denne Bearbejdelse. Heraf er nemlig, som det af ovennævnte Forestilling fremgaar, i det Væsentlige kun den foreløbige Del færdig, der bestaar i de originale Tællingslisters Udskrift paa Seddelblanketter, hvorimod man ikke har kunnet paabegynde selve Resultaternes Tilveiebringelse i Tabelform, forinden man i Hovedtrækkene havde bestemt, hvorledes det i Seddeludskrifterne foreliggende Stof skulde søges udnyttet for Diemedet.

Ved Afgjørelsen af dette Spørgsmaal har man fundet overhovedet at burde slutte sig til Resultaterne af Folketællingen i Norge i Januar 1866, saaledes som de ere meddelte i det Hovedværk af samme Navn, der blev udgivet i Aarene 1868 og 1869. Delvis vil dog Indskrænkning uden Skade kunne gjøres i det Omfang, hvori Stoffet dengang bearbejdedes, men paa den anden Side antages ogsaa flere Udvidelser at burde ske. For de væsentligere af disse Forandringer skal man her i Korthed gjøre Rede.

Den første Del af nysevnede Værk meddeles i Tabellerne 1—4 Opgaver over den hele Folkemængde i forskellige Jurisdiktioner af Rigtet ved Udgangen af Aaret 1865 samt over Antallet af beboede Huse og af Husholdninger m. B. Til de der optagne Inddelinger antages nu at burde føies nogle nye, hvoriblandt udhæves Skolefredsene, fordi derved dels et praktisk Savn vil afhjælpes, dels et bedre Indblik vindes i Bebyggelsesforholdene paa Landet. Ved Folketællingen af 1865 fæstede man sig vistnok altfor

udelukkende til de administrative og retslige Jurisdiktioner, medens man i Henseende til Befolkningens naturlige Fordeling indskrænkede sig til at meddele Opgave over Folkemængden i visse tættere bebyggede Strøg af Landdistrikterne. Man har derfor for Die at fuldstændiggjøre de herhen hørende Meddelelser med Opgaver over Folkemængden, særskilt paa Fastlandet og paa Øer, samt i Bygdelaag og lignende, der under bestemte Navne fremtræde som tydelige Beboelseskomplekser. Begrebet „beboede Huse“, saaledes som det opstilledes i ovennævnte Værk, lider selvfølgelig af Uklarhed, naar der ikke stikkes mellem almindelige Vaaningshuse og saadanne, hvis egentlige Bestemmelse er en anden, og hvori Mennesker kun mere undtagelsesvis og i indskrænket Antal opholde sig paa en saadan Maade, at de maa siges at bebo dem, saasom Fjose og andre Udhushygninger, hvorfor en saadan Sønning antages at burde gjøres, ligesom der for Byernes Bedkommende formentlig bør gjøres Rede for Antallet af Kjælderbequemmeligheder og af Personer, som bebo saadanne. Det vil endelig indsees, at en Opgave over Antallet af Husholdninger kun har liden Betydning, saalænge som saadanne, der bestaa paa den ene Side af Familier og paa den anden af enselig levende Personer, ere sammenslaaede, og en Opløsning af Opgaven i begge disse Arter ansees derfor for nødvendig.

Anden Del af Resultaterne af Folketællingen i 1865 omhandler i Tabel 5 Folkemængden, fordelt efter Alder, Køn og ægteskabelig Stilling, og er delt i tvende Littera, hvorefter det første meddeler summariske Opgaver for samtlige Jurisdiktioner, det andet detaillerede for de større Inddelinger, begyndende med Fogderierne. I dette Parti har man ikke til Hensigt at foretage nogen Forandring af Betydning; dog antager man, at Aldersforholdene for Mellemgrupperne Fogderier, Amter og Stifter samt de større Byer kunne fattes i tiaarige Klasser, forsaavidt angaar Alderen 45—85 Aar, medens de for 1865 meddeltes femaarsvis, og for de mindre Byer endog i videre Rammer. Forsaavidt betræffer Indholdet af de i ovennævnte Værk Side 97—108 leverede Oplysninger om de bemidlede og ubemidlede Klassers Aldersforholde, skal man henvisse til, hvad derom senere vil blive bemærket.

Tredie Del af samme Arbeide eller dets 6te Tabel gjælder Folkemængdens Fordeling efter Stand og Næringsvei eller Livsstilling. Paa

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. V.

denne Gjenstand er Statistikens Opmærksomhed i den senere Tid særskilt bleven rettet og meget Arbejde er saavel her hjemme som i andre Lande lagt derpaa, saaledes at det Standpunkt, som man i Henseende dertil for 10 Aar siden indtog, ikke lader sig forsvare nu. For endog nogenlunde at kunne holde Skridt med den almindelige Udvikling nødes man her til at foretage Udvidelser i Formaalet for den statistiske Undersøgelse, som i Modsatning til de ovenfor paa-pegede maa ansees som væsentlige. Denne Bemærkning gjælder dog ikke de mindste territoriale Grupper, nemlig Ferrederne og de mindre Byer. For disse Vedkommende tror man tvertimod meget vel at kunne gjøre en i Henseende til Arbeidets Formindstelse vægtig Reduktion i de for 1865 meddelte Resultater, nemlig dels derigjennem, at Antallet af de særskilte Livsstillinger, hvorunder Hovedpersonerne opføres, betydeligt forringes, dels derved, at man sløiser Opgaverne over Antallet af de Ehende og Familielemmer, der tilhøre Hovedpersoner af de forskjellige Livsstillinger, og det af den Grund, at de omhandlede Gjenstande inden de nævnte snævre Grænser ikke have tilstrækkelig Interesse til at behandles saa udførligt. Men for de større Landsdele finder man at maatte gaa den omvendte Vej. Dels antages nemlig Personernes Livsstilling at burde angives i betydelig større Detail end sidste Gang, og navnlig saaledes, at Stillingerne ikke alene sammenfattes under visse theoretiske Hovedgrupper, men at ogsaa de i Livet virkelig forekommende Næringsveje komme til at fremtræde i tilstrækkelig Fylde, dels ansees det til Belysning af vore Næringsforholde, særskilt for visse Distrikters Vedkommende, fornødent den gang at levere Opgaver om den Udstrækning, hvori flere Bestjæftigelses-ere forenede hos samme Person (kombinerede Livsstillinger), dels kan det ikke undgaaes i et tidsmæssigt Arbejde af denne Art at meddele Oplysning om Aldersforholdene i de forskjellige Samfundsklasser, hvilket isærdeleshed har sin Betydning for det vigtige Spørgsmaal om Livsvarigheden inden samme. Ved det Sidste bemærkes forøvrigt, at man ved at udstrække Undersøgelsen dertil fritages for at udarbejde de Tabeller, der i sidste Folketællingsstatistik Side 97—108 leveredes angaaende Aldersforholdene inden de bemidlede og ubemidlede Klasser, disse tagne i sin Helhed, hvilke Opgaver paa Grund af den altfor store Almindelighed, hvori de sammenfattedes, neppe vare tilstrækkeligt oplysende,

endstjønt de have krævet et ikke ringe Arbejde. Endelig antages der at burde gives Oplysning om det Omfang, hvori Personer under 15 Aar ere sysselsatte med lønnet Arbejde. Den Detail, hvori de omhandlede Opgaver meddeles bør formentlig staa i Forhold til de territoriale Grupperes Omfang, saaledes at de i sin største Udstrækning leveres for Riget og dets Landdistrikter og Byer, disse som Helheder betragtede, men de bør vistnok allerede tage sin Begyndelse med Fogderierne, da Ernærings- og Livsforholdene inden disse indbyrdes ere meget forskellige.

Undersøgelserne om den kvænste og lappiste Folkestamme samt om Disenterer, Sindssyge, Døvstumme og Blinde (se det titnævnte Værk Tabellerne 7, 8 og 10—12) ansees at tiltrænge forskellige Udvidelser, navnlig derhen, at der staffles Oplysning om Personernes Livsstilling, forsaavidt derom er Spørgsmaal, og om deres Alder og ægteskabelige Stilling, forsaavidt Opgave derom ikke meddeltes forrige Gang, men herpaa kan ingen synderlig Vægt lægges i Henseende til det Arbejde, der til Viemedet vil udkræves, da det overalt kun gjælder om et lidet Antal Individuer.

I sidste Folketællingsarbejde meddeltes i Tabellerne 8 og 9 Oplysning om samtlige de i Riget værende Personers Fødesteder. For de mindre Landsdele antager man med Grund at kunne gjøre nogen Indskrænkning i Opgavernes Detail, men for de større ansees nærmere Oplysning for ønskelig.

Endelig maa man efter den stigende Udvikling, hvori Christiania i de senere Aar har befundet sig, være betænkt paa ved denne Leilighed at undergive Folketællingen for denne By en særskilt Bearbejdelse i de Henseender, hvori Forholdene der ere forskellige fra de sædvanlige.

Af de ovenomhandlede i modsat Retning gaaende Forandringer i Gjenstanden for nærværende, sammenlignet med det foregaaende Folketællingsarbejde, resulterer ganske vist, naar man veier Indskrænkninger mod Udvidelser, en Forøgelse af Undersøgelses- eller Meddelelsens Omfang. Dette maa formentlig, naar Hensyn tages til Statistikens Fremskridt i de forløbne 10 Aar, ansees som et naturligt Resultat. Det skal hyderligere kun bemærkes, at den hele Indsamling af Stoffet er bleven anlagt derpaa, og at meget af det Arbejde, som har været forbunden dermed, vilde være forgjæves, om man ikke

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

skulde se sig istand til at bearbejde Materialet i den paatænkte Udstrækning.

Den Methode, der bliver at besøge ved Udarbejdelsen, er allerede givet ved Originalisternes Udskrivning paa Sedler for hvert enkelt Individ, hvilke Sedler omfattede alle de Momenter, der for samme skulle komme i Betragtning, dets Alder, Køn, Livsstilling m. m. Bearbejdelsen foregaar under Anvendelsen af dette, det saakaldte Seddelsystem, paa den Maade, at de enkelte Sedler først udsorteres efter de Tabelrubriker, hvorunder vedkommende Individ skulle indføres, og naar denne Ordning er tilendebragt, optælles de og Tallet nedskrives i Rubriken. I Modsatning til denne Fremgangsmaade, der i nyere Tid et bleven meget udbredt og navnlig har vist sig hensigtsmæssig ved omfattende og detaillerede Arbejder, benytter man ved det ældre System selv Originalisterne som Grundlag, idet man behandler Individerne i den ganske tilfældige Orden, hvori de der forekomme, og opfører dem i vedkommende Rubriker med Streger, som tilslut optælles. Det er selvfølgeligt, at den førstnævnte Methode forsaavidt er ligesaa meget kostbarere, som Udgifterne ved Seddeludskrivningen andrager til, eftersom dette Arbejde ganske bespares ved den sidstnævnte Fremgangsmaade, til Belysning hvoraf man her alene skal anføre, at Omkostningerne ved Sedlernes Anskaffelse og vedkommende Momenteres Paaførelse derpaa m. B. have udgjort ikke mindre end ca. 19,000 Kr., idet der selvfølgelig maatte udskrives mindst ligesaa mange Sedler, som der findes Individer i Riget. Naar dette System desuagtet er bleven brugt, er det dels fordi den omhandlede Merudgift idetmindste i høi Grad økonomisk opveies paa anden Maade, dels fordi Metoden frembyder en saa overveende Fordel i Henseende til Resultaternes Paalidelighed, hvilket ikke mindst ved et Bært af den Betydning som en Folketælling bør være en Hovedsag. Den hele Fremgangsmaade ved Bearbejdelsen forenkles nemlig ved Seddelsystemets Anvendelse i en Udstrækning, hvorom man vanskelig kan danne sig en Forestilling. Naar Personerne gennem de individuelle Sedler først ere udfilte fra den i Henseende til Alder, Køn og øvrige Momenter uensartede Masse, hvori de i Originalisterne forefindes, er det saa ulige lettere og foregaar saameget lettere igjennem Sorteringen og Optællingen at sammenfatte dem i de ensartede Grupper, hvori de skulle opstilles

i Tabelrubrikerne, end naar man, som under Streghystemet nødvendigt, ved Individernes Hensførelse til de samme Grupper, uophørligt maa gjøre Sprang fra den ene til den anden Rubrik, alt eftersom Individerne optræde i Originallisten. Den Fordel, som vindes i Henseende til Arbejdets Hurtighed, bliver efter det Anførte saameget større, jo flere Rubrikerne ere, og navnlig voger den, jo flere Momenter man skal forbinde med hinanden. Videre medfører det ældre System, at Udarbejdelsen uden Hensyn til det i og for sig Ønskelige maa foregaa i samme Detail for de mindste som for de største territoriale Grupper, idet Opgaverne for disse alene kunne fremkomme ved Summering af Opgaverne for hine, hvorimod Seddelsystemet sætter Bearbejderen istand til først at begynde med den høiere Inddeling, hvorfor vedkommende Oplysning søges, af hvilken Omstændighed man i nærværende Tilfælde fornemmelig vil drage megen Nytte i alle de mange Tilfælde, hvori man for Herrederne kun agter at meddele summariske Opgaver, og ikke mindst i alt, hvad der angaar Personernes Livsstilling. Videre er det en nødvendig Følge af Arbejdets lettere Bessaffenhed, at man kan anvende saameget billigere Arbeidskræfter derpaa. Endelig tillader Metoden at fordele Udførelsen paa et langt større Antal Personer, saa at det hele Arbejde kan blive meget hurtigere tilendebragt. At Bearbejdelsens Enkelhed over en meget stor Indflydelse paa dens Sikkerhed, finder man overflødigst nærmere at godtgjøre. Resultaternes Paalidelighed befordres forøvrigt ogsaa derved, at man under Seddelmethodens Benyttelse saameget bedre kan gennemføre den nødvendige Kontrol med Arbejdets Udførelse. Systemets Fortrin i Henseende til denne Side af Sagen ansees som saa væsentlige, at det vel kunde forsvares for deres Skyld at gjøre betydelige økonomiske Opofrelser. Om hvorvidt saadanne ville resultere af dets Benyttelse, eller med andre Ord, om den førstomhandlede Merudgift ikke vil blive balanceret ved Følgerne af Bearbejdelsens Forenkling m. B., kan man for Tiden ikke danne sig nogen Mening. Man maa imidlertid være forberedt paa, at saa vil ske, og der vil derfor ved Budgetforslagets Opgjør blive taget Hensyn til denne Eventualitet.

Man skal nu gaa over til at gjøre Rede for det hele Folketællingsarbejdes antagelige Kostende:

1. Udgifterne vedkommende Forberedelsen

Ang. Beskrivelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. V.

af Arbeidet, der i det Storthinget 1875 forelagte Budgetforslag anføres til 7600 Kr., have, som i Bureauets ovenfor nævnte Forestilling oplyst, naaet et Beløb af 12,572 Kr. Man antager, at der endnu kan paaløbe enkelte mindre Udgifter, der blive at paaføre til denne Post, og vil derfor beregne den til ialt 12,800 Kr.

2. Udgifterne ved Tællingens Udførelse, der væsentlig bestaa i Godtgjørelser til Tællingsbestyrrelser og Tællere, udgjorde ifølge anførte Forestilling den 30te September sidstleden 76,620 Kr., hvoraf 6848 Kr. vedkom Tællingen i Byerne, 69,772 Kr. Landdistrikterne. Siden nævnte Tid har man, som oven berørt, fortsat med Udbetalingen af de heromhandlede Omkostninger, hvorhos man over det sandsynlige Beløb, som endnu staar tilbage at udrede, har opgjort en nærmere Raskule grundet paa de over Arbeidets Omfang og den medgaaede Tid erhvervede Opgaver og de for Arbeidet tidligere befulgte Tarter. I Henshold hertil antager man, at der for Tællingen i Byerne foruden ovenanførte Beløb endnu vil komme til Udgift en Sum af henved 2400 Kr., hvilket vil sees at stemme med den i nævnte Forestilling gjorte Beregning. Den hele Byerne vedkommende Udgift maa saaledes anføres til 9200 Kr. Hvad Landdistrikterne angaar, anslaaes de videre paaregnelige Udgifter til et Beløb af 18,000 Kr., hvori forøvrigt er indbefattet yderligere Udbetalinger i Anledning af Krav paa forhøiet Godtgjørelse paa Grund af særegne Omstændigheder ved Tællingens Udførelse. Den hele Sum, der maa anslaaes for Landdistrikterne, udgjør herefter 88,000 Kr., og den samlede Udgift for Land og By tilsammen 97,200 Kr., medens den i Budgetforslaget kun var beregnet til 76,800 Kr., hvorved bemærkes, at man, som i Bureauets ovennævnte Forestilling oplyst, forudsatte, at Tællingen i Byerne skulde ske uden Udgift for det Offentlige.

3. Naar man skal opgjøre en Beregning over Bearbejdelsens Kostende, har man lidet eller intet at bygge paa. Man har endnu ikke været istand til paa Grundlag af den ovenomhandlede Plan og Methode at udføre tilstrækkelige Prøvearbejder, der i nævnte Henseende kunde give nogen Veiledning. Man er derfor henvist til at basere sin Raskule paa Folketællingen af 1865, hvor lidet tjenlig den end maa erkjendes at være til dette Viemed, og maa forøvrigt ved sine Anslag lade det blive et afgjørende Hensyn, at Summen viser sig tilstrækkelig

for ethvert forudsæeligt Tilfælde. Bearbejdelsen af forrige Folketælling kostede, som i ovennævnte Budgetforslag anført 27,560 Kr., men herved maa bemærkes, at Arbeidet i Tiden fra 1ste Januar 1867 til 30te April 1869 bestyredes af Bureauchef Riær, hvis Gage ikke faldt Folketællingen til Last, hvorimod det nu forestaaes af en særskilt Bestyrer, der oppebærer sin Lønning af de til Arbeidets Udførelse bevilgede Midler. Som Følge heraf maa man for at vinde et rigtig Udgangspunkt for Beregningen til ovenstaaende 27,560 Kr. lægge en Sum, der svarer til det Arbeide, som Bureauchef Riær i ovennævnte Tidsrum anvendte paa den heromhandlede Sag, hvilken Sum man formener at træffe saa nøie som muligt ved at ansætte den til 4000 Kr. Da Bearbejdelsens Omfang selvfølgelig voxer med Folketallet og dette er steget med 7 Procent, maa den Sum af 31,560 Kr., som Bearbejdelsen af Folketællingen for 1865 efter det Ovenstaaende er beregnet til, blive at forøge med 2200 Kr. eller til 33,760 Kr. Tillægges yderligere, saaledes som i Budgetforslaget for Terminen 1875—76 gjort, 25 Procent for Arbeidsprisernes Forøgelse, voxer Beløbet til 42,200 Kr. For den Udvidelse af Underfølgelsens Formaal, som man ovenfor har gjort Rede for, ved man ikke rettere end at bringe en Sum af 6000 Kr. i Anslag, og det vil kunne tænkes, at Befølgelsen af Seddelmethoden vil bevirke en Merudgift af 7000 Kr. Endelig bemærkes, at Bearbejdelsen af de i Forbindelse med Folketællingen indhentede Opgaver over Udsæd og Kreaturhold ved Udgangen af 1875 saavel som af Opgaverne over Husholdningernes Antal helt igjennem er bleven overtaget af Folketællingskontoret, medens disse Opgaver forrige Gang af Tællerne og Tællingsbestyrrelserne levedes i Sammen drag for det hele Præstegjeld eller den hele By. Det Tillæg i Kostende, som denne Forstjæl bevirker, anslaaes til 3200 Kr. Den hele Udgift, som paa denne Post bør paaregnes, udgjør saaledes 58,400 Kr. Der bevilgedes dertil i 1865 36,800 Kr., men herved var, som oven berørt, ikke forudsat, at en særskilt Bestyrer af Folketællingsarbeidet skulde blive nødvendig.

4. Udgifterne til Leie af Lokale for Folketællingskontoret, der i ovennævnte Forestilling ere sammenslaaede med de under Post 5 nedenfor omhandlede Udgifter, udgjorde indtil sidste Oktober Flyttetid 1560 Kr., der er Leiesummen for et Aar. Man maa paaregne, at Lokalet fra

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

denne Tid at regne endnu vil tiltrænges i 1 à 1½ Aar, saaledes at det ikke kan blive opført før til April Flyttetid 1878. Den hele Udgift paa denne Post bliver derfor at beregne til 3900 Kr.

5. De almindelige Kontorudgifter, hvorunder indbefattet Anskaffelse af Inventarium, Udgifter til Bud, Gas og Kontorrekvisita, androg ovennævnte 30te September til 4656 Kr. Hertil maa formentlig endnu kalkuleres et Beløb af ca. 900 Kr., saa at denne Post maa opføres med 5600 Kr. Det bemærkes forøvrigt, at alene Inventariet har kostet omkring 3200 Kr., og at det ialfald beholder den største Del af sin Værdi.

Den hele Sum, hvortil de foranstaaende Poster ere ansatte, andrager, som man vil se, til 177900 Kr., medens ovennævnte Budgetforslag løb paa 128000 Kr.

De Udgifter, der ville medgaa til Trykning, inklusive Papir og Indheftning, af det færdige Værk, opførtes i sin Tid ikke paa Budgettet, idet de ligesom Trykningsomkostningerne ved den øvrige officielle Statistik antoges at burde udredes af de til tilfældige og uforudseede Udgifter bevilgede Midler. Siden hin Tid er der imidlertid for det statistiske Centralbureau bevilget et særskilt Budget, hvori de omhandlede Udgifter ere optagne. Paa samme Maade antager man, at der ogsaa i nærværende Tilfælde bør forholde. Man nødes forøvrigt ogsaa her til at tage sit Udgangspunkt i Folketællingen af 1865, der tryktes i 2500 Exemplarer, som kostede 10000 Kr. Værket antages denne Gang overhovedet at burde distribueres i samme Udstrækning som da, saaledes at Dplagets Størrelse kan sættes lige. Summen maa dog forøges tilfølgende de forhøiede Arbeids- og Papirpriser, hvortil kommer, at man ved denne Leilighed allerede har udgivet et særskilt Hefte, indeholdende foreløbige Opgaver over Folketællingens Resultater, og har under Trykning et andet, der vil levere Opgaverne over Størrelsen af Landets Kreaturhold og Udsæd. Man kan i Genhold til det Anførte ikke gjøre sikker Regning paa at kunne faa den hele Trykning m. B. udført for et mindre Beløb end 13,000 Kr. Naar man, som ovenanført, har anlagt Bearbejdelsen paa en Udvidelse af Stoffet, vil dette ikke komme i Betragtning til Trykningsomkostningernes Forøgelse. Udvidelsen omfatter nemlig i det Væsentlige alene de større Landsdele, og disse optage paa Grund af sit ringe Antal kun en mindre Plads i det trykte Værk; for de mindste Inddelinger, hvormed det modfatte er Tilfældet, har man derimod,

som oven berørt, i flere Dele gjort saa betydelige Indskrænkninger, at man antager derved at ville indvinde den Rumforøgelse, som Opgavernes Forflerelse for de større Territorialgrupper vil bevirke.

Efter de ovenmeddelte Beregninger bliver Resultatet for det hele Folketællingsarbejde som følger:

|                                   |            |
|-----------------------------------|------------|
| 1. Til Arbejdets Forberedelse . . | 12,800 Kr. |
| 2. " Udførelse af Tællingen . .   | 97,200 "   |
| 3. " Opgavernes Bearbejdelse . .  | 58,400 "   |
| 4. " Leie af Lokale . . . .       | 3,900 "    |
| 5. " Almindelige Kontorudgifter . | 5,600 "    |
| 6. " Trykningsomkostninger        |            |
| m. B. . . . .                     | 13,000 "   |

Tilsammen 190,900 Kr.

Det Beløb, som overensstemmende med de fattede i Begyndelsen af nærværende Skrivelse omhandlede Bestemmelser staar til Raadighed indtil indeværende Budgettermins Udgang, udgjør tilsammen 166,400 Kr., hvorfor man tillader sig at foreslaa, at der paa det Budget, der forelægges det nu sammentrædende Storthing, til Fuldførelse af heromhandlede Arbejde opføres et Beløb af 24,500 Kr. Man vil forøvrigt ikke undlade at bemærke, at den nødvendige Forberedelse af Bearbejdelsen har medtaget saa lang Tid, at man i nærværende Budgettermin neppe fuldt ud vil kunne til at anvende det hele i Kongelig Resolution af 28de Oktober hidstleden omhandlede Beløb af 38,400 Kr.

Efter ovenstaaende Overslag skulde Folketællingsarbejdets hele Kostende udgjøre ca. 105 Kr. for hvert 1000 talte Individer. Man kunde ønsket til Sammenligning hermed at meddele Oplysning om Størrelsen af Udgifterne ved de i andre Lande senest afholdte Folketællinger, hvoraf det sikkerlig vilde fremgaa, at det beregnede Beløb, især naa Hensyn tages til vore eiendommelige Beboelsesforholde, ikke kan antages som uforholdsmæssigt. Af Mangel paa den nødvendige Tid, maa man imidlertid give Afkald herpaa og indskrænke sig til en Henviisning til de sammenlignende Opgaver om nogle tidligere Tællinger, der ere aftrykte Side XXVI i Folketællingsstatistikken for 1865."

Som det vil sees, er der i det Beløb af 24,500 Kroner (6125 Spd.), som Centralbureauet foreslaar opført paa Budgetforslaget for næste Termin indbefattet et Beløb af 13,000 Kroner til Omkostninger ved Trykning af Folketællingens Resultat.

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

tater. Omkostningerne ved Trykning m. B. vare ikke medtagne i det oprindelige Overslag over Udgifterne ved Folketællingen, idet man ved Afgivelsen af samme gif ud fra, at saadanne Udgifter — lige som Trykningsomkostningerne ved den øvrige officielle Statistik — skulde udredes af de til tilfældige og uforudsede Udgifter i Almindelighed bevilgede Midler (Storth. Forh. for 1875, 1ste Del Sth. Prop. No. 1 C Side 139). Efterat der imidlertid er bevilget et særskilt Budget for det statistiske Centralbureau, hvor dets Trykningsomkostninger ere medtagne, har man, som det sees, troet at burde forholde paa samme Maade med Trykningsudgifterne vedkommende Folketællingen.

Departementet tiltræder Centralbureauets Forretstilling og foreslaar derfor paa Budgettet befalet opført til det heromhandlede Niemed et Beløb af 24,500 Kroner.

Paa dette Sted skal Departementet med Hensyn til et andet under det statistiske Centralbureau henhørende Arbejde nemlig Udarbejdelsen af en international Skibsfartsstatistik, hvortil der af Storthinget i 1871, 1873 og 1876 er bevilget ialt 4800 Kroner (Storthingsforhandling for 1876 1ste Del, Sth. Prp. No. 1 C Side 76) at burde oplyse, at man fra Centralbureauet har erholdt Meddelelse i Skrivelse af 8de December 1876 om, at der ikke antages for dette Niemed at burde søges nogen Bevilgning af kommende Storthing. Man gaar dog herved ud fra, at der af de tidligere Bevilgninger til samme Niemed, er Afgang til at anvende, hvad der ved indeværende Budgettermins Udløb maatte være i Behold. Centralbureauets nævnte Skrivelse, der indeholder Forklaring om dette Arbejde, tillader man sig her at vedlægge og henviser til \*).

\*) Trykt som Bilag 2.

I Forbindelse hermed skal Departementet tilige oplyse, at der heller ikke vil blive at søge Bevilgning af kommende Storthing til Fortsættelse af Udarbejdelsen af et statistisk geografisk Værk over Norge, hvis Ledelse ved Kongelig Resolution af 23de Oktober 1875 blev overdraget til Sekretær i det statistiske Centralbureau Mohn. Til dette Arbejde er af Storthinget i 1875 og 1876 bevilget ialt 9000 Kroner (Storthingsforhandling for 1876 Sth. Prp. No. 1 C Side 58) og forudsættes det ogsaa her, at det heraf ved nærværende Budgettermins Udløb Tiloversblivende fremdeles bliver til Disposition. Sekretær Mohns Skrivelse til dette Departement af 8de December 1876, hvori udbedes Redegjærelse for dette Arbejdes nuværende Stilling, tillader man sig at vedlægge \*).

I Henhold til Foranførte, der af Statsraadets øvrige Medlemmer i det Væsentlige tiltrædes,

indstilles underdanigst:

1. At det naadigst maa behage Deres Majestæt at bifalde og med høieste Underskrift at forsyne vedlagte Udkast til en naadigst Proposition til næste Storthing angaaende Udbetaling af et Beløb, der udenfor det Bevilgede er disponeret til Bestribelse af Udgifterne ved sidste almindelige Folketælling m. B.
2. At der paa det kommende Storthing forelæggende Forslag til Budget for Terminen fra 1ste Juli 1877 til 30te Juni 1878 befales opført 24,500 Kroner til Udførelse af Bearbejdelsen af Folketællingens Resultater.

\*) Trykt som Bilag 3.

Ang. Bestridelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

Hans Kongelige Majestæts naadigste Proposition til Norges Riges Storting angaaende  
Anvendelse af et Beløb udenfor det Bevilgede til Bestridelse af Udgifterne ved sidste  
almindelige Folketælling m. B.

**Vi Oscar**, af Guds Naade, Konge til Norge  
og Sverige, de Gothers og Venders,

Gjøre vitterligt:

Ved at lade følge Gjenpart af den Norske  
Regjerings underdanigste Indstilling i Sagen med  
Bilage, skulde Hans Majestæt indbyde Norges  
Storting til at fatte følgende

Beslutning:

Stortinget samtykker i, at et Beløb af  
indtil 38,400 Kroner, der udenfor det Bevil-  
gede ved Kongelig Resolution af 28de Okto-  
ber 1876 er tilladt anvendt til Bestridelse af  
Udgifterne ved sidste almindelige Folketælling  
m. B., passerer til Udgift for Statskassen.

Hans Kongelige Majestæt forbliver Norges Riges Storting med al Kongelig Naade og  
Yndest velbevaagen.

Givet paa Stockholm Slot 29de December 1876.

Under Vor Haand og Rigets Segl.

**Oscar.**

(L, S.)

R. Kierulf.

N. Hall.

Ang. Bestridelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

### Bilag 1.

Indre-Departementets underdanigste Indstilling af 28de Oktober 1876, som ved Kongelig Resolution af samme Dato naadigst er bifaldt.

(Foredraget af Statsraad Vogt.)

De Beløb, som af Storthingene i 1875 og 1876 blev bevilget til Udgifter ved den i Vinter foretagne almindelige Folketælling og til Bearbejdelse af dennes Resultater — i 1875, 23,000 Spd. og i 1876 9000 Spd., tilsammen 32,000 Spd. — har vist sig utilstrækkelige.

Det statistiske Centralbureau har paa Opfordring nærmere forklaret sig herom i efterstaaende Forestilling, der er dateret 14de Oktober d. A.

„Man tillader sig herved at give nedenstaaende Forklaring om Folketællingsarbeidets Stilling samt om det Beløb, der inden 1ste Juli 1877 udover de af Storthingene i 1875 og 1876 i Overensstemmelse med det oprindelige Forslag bevilgede 32,000 Spd. antages at ville udkræves til Betaling for udført Arbejde samt til Arbeidets Fortsættelse.

Ifølge den i Folketællingsbureauet førte Anvisningsprotokol var til Udgangen af forrige Maaned til Udgift . . . 31,700 Spd. 17 St. hvori fragaar Beholdning af  
de til Bestridelse af løbende  
Udgifter ved Kontoret an-  
viste Beløb . . . . . 25 — 52 -

Ilgjen som Udgift 31,674 Spd. 85 St.

Dette Beløb er fordelt paa følgende Hovedposter:

1. Udgifter ved Forberedelsen:

a. Lønninger og Extraarbejde  
676. 68.

b. Cirkulærer  
og Schemata . . 2,466. 79.

3,143 Spd. 27 f

2. Udgifter ved Udførelsen:

a. Rjæbftæder og Læbæftæder . . . 1,711. 61.

b. Landbist-  
strifterne . 17,443. 31.

19,154 — 92 -

3. Udgifter ved Bearbejdelsen:

a. Lønninger  
og Extra-  
arbejde . . 6,468. 91.

b. Papir og

Schemata . 1,453. 108.

7,922 Spd. 79 f

4. Lokale, Inventarium m. B. 1,282 — 56 -

5. Forskjellige Udgifter . . 171 — 71 -

Talt ovenanførte 31,674 Spd. 85 f

Med Hensyn til disse Udgiftsposter skal man tillade sig følgende Bemærkninger:

ad. 1. Til Cirkulærer og Schemata var i Budgetpropositionen 1875 (Storthingsforhandlingerne 1ste Del Sth. Prp. No. 1 C Side 136 fgg.) kalkuleret 1900 Spd., hvorimod Intet var opført til Lønninger og Extraarbejde i Anledning af Forberedelsen. Da det viste sig uoverkommeligt for det statistiske Bureaus sædvanlige Personale at overtage de til Folketællingens Forberedelse nødvendige Arbejder, maatte man allerede i Slutningen af 1875 delvis organisere et særskilt Folketællingskontor til Forsendelse af Listerne og øvrige forberedende Arbejder. Dette var saa meget mere nødvendigt, fordi man denne Gang ikke som ved de tidligere Folketællinger kunde sende trykte Exemplarer af Matrikulen til dem, der skulde udføre Tællingen, idet den trykte Matrikul var bleven forældet. Man saa sig derfor nødt til at besørge Afskrifter af de af Fogderne efter Matrikulrevisionen til Finansdepartementet indsendte Fortegnelser over de matrikulerede Eiendomme i hvert Herred. Omkostningerne ved disse Afskrifter (Schema A) beløb sig til 358 Spd. 80 f, der er medregnet i det foran under No. 1 a opførte Beløb, medens Udgifterne til Papir og Trykning m. B. udgjorde 61 Spd. 8 f.

At det til Cirkulærer og Schemata anslaaede Beløb viste sig utilstrækkeligt, skriver sig væsentligst derfra, at det viste sig nødvendigt at trykke et større Antal Schemata end paaregnet, hvilket for nogen Del foranledigedes ved den ovenfor omhandlede Afskrift af Fortegnelserne over de matrikulerede Eiendomme samt ved en i Forbindelse med Folketællingen iværksat Tælling af Søfarende ombord i norske Skibe.

ad. 2. I Budgetpropositionen var det forudsat, at Tællingen i Byerne — ligesom tidligere — kunde blive udført uden Betaling af de ved Fattigvæsenet ansatte Rodemestere. Det blev

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. V.

imidlertid fundet nødvendigt, at der ogsaa i Byerne var Anledning til at yde Godtgjørelse, i hvilken Henseende henvises til den Kongelige Resolution af 23de Oktober 1875 angaaende Folketællingen og Departementets til Grund for denne Resolution liggende Foredrag (Departements-Tidende 1875 Side 712 og 715). Det hidtil anviste Beløb vedkommer Tællingen i 38 Byer, og er Godtgjørelsen bestemt for hvert enkelt Tilfælde efter Magistratens Forslag og de foreliggende Oplysninger. For 3 Byer (Kragersø, Arendal og Stentjær) er ingen Godtgjørelse forlangt. For de øvrige 20 Byer (8 Kjøbstæder og 12 Ladesteder) antages den samlede Godtgjørelse at ville beløbe sig til omtrent 595 Spd. Man har tidligere ved foreløbig Beregning forudsat, at den samlede Godtgjørelse for Byerne vilde komme til at udgjøre 2300 Spd. Denne Beregning vil altsaa vise sig temmelig nøiagtig.

Det bemærkes forøvrigt i denne Forbindelse, at Tællingsudgifterne for enkelte Byer, deriblandt Kristiania, ere blevne ikke ubetydeligt reducerede ved Anvendelse af frivillige Tællere.

Til Udgifter ved Tællingens Udførelse i Landdistrikterne var kalkuleret:

|                                  |            |
|----------------------------------|------------|
| til Lensmændene . . . . .        | 2,788 Spd. |
| - Tællerne . . . . .             | 16,370 —   |
| - forskellige Udgifter . . . . . | 42 —       |

19,200 Spd.

Lensmændenes Andel i Folketællingsarbeidet er bleven større end forudsat, idet man fandt det ubilligt at paalægge Sognepræsterne mere end nødvendigt af det ulønnede Bestyrelsesarbejde, der denne Gang ligesom ved de tidligere Folketællinger er bleven dem overdraget.

Som Følge heraf vil Lensmændenes Godtgjørelse antagelig — iftedetfor de kalkulerede 2788 Spd. — komme til at udgjøre omkring 4450 Spd., nemlig Diætgodtgjørelse á 1 Spd. pr. Dag 3708 Spd. og Skydsgodtgjørelse 642 Spd.

Godtgjørelsen for Tællerne (i Regelen Skolelærere) er bleven beregnet paa følgende Maade:

- For Tællingsarbeidet efter en Takt af 50 § for 100 optalte tilstedeværende Personer.
- For Gangen Hus imellem 36 § for hver tilbagelagt Mil (Milepenge), med Tillæg af 12 § pr. Mil for den Del af Veien, som er oplyst at have været mere end almindelig besværlig.
- I Tilfælde af, at Tælleren har maattet benytte Skydsbefordring, Erstatning for de

nødvendige Skydsudgifter og — forsaavidt der har været reist mindst  $\frac{1}{2}$  Mil — Diætgodtgjørelse for den hertil medgaaede Tid, beregnet efter 12 § pr. Mil.

- Derhos er der stillet til Tællingsbestyrelsens Disposition et mindre Beløb, ved hvis Ansættelse man har taget Hensyn saavel til den Tid, Tællingen har medtaget for samtlige Tællere i hvert Præstegjeld, som til det for dette Arbejde i det Hele kalkulerede Beløb. Denne Tillægsgodtgjørelse, der foreløbig er bleven beregnet for hver enkelt Tæller, har man anmodet Tællingsbestyrelsen om at regulere saaledes, som den efter de forskellige Omstændigheder maatte finde rigtigt.

I Distrikter med blandet Nationalitet er Tillægsgodtgjørelsen bleven beregnet noget højere end ellers.

Det tilføies, at man har underrettet Sognepræsterne om, at der — forsaavidt den for Præstegjeldet beregnede Godtgjørelse skulde findes at yde et uforholdsmæssigt lidet Vederlag for det havde Arbejde — i enkelte Undtagelsestilfælde vilde være Anledning til at tilstaa et Tillæg efter nærmere Forestilling desangaaende.

Efter de i Henhold til disse Takter anstillede foreløbige Beregninger antog man, at Udgifterne til Tællerne vilde blive:

|                                   |             |
|-----------------------------------|-------------|
| a. For Tællingsarbeidet . . . . . | 6,158 Spd.  |
| b. Milepenge . . . . .            | 6,600 —     |
| c. Skydsgodtgjørelse . . . . .    | 1,500 —     |
|                                   | 14,258 Spd. |
| d. Tillægsgodtgjørelse . . . . .  | 2,112 —     |

Tilsammen 16,370 Spd.

Til forskellige Udgifter ved Tællingen (Kale, Expresser m. V.) ansloges 50 Spd.

Af Landdistrikterne staar tilbage 41 Præstegjelde, for hvilke ingen Udgifter i Anledning af Tællingen endnu er anvist; derhos er for endel andre Præstegjeldes Vedkommende ikke indkommen Regning fra Lensmændene, saa at kun Tællernes Tilkomme er anvist. Endelig er der fra nogle Præstegjelde indløbet Krav paa forhøiet Betaling, hvilke Forlangender kun ganske undtagelsesvis endnu ere behandlede.

Vedkommende Tællingen i Landdistrikterne er — som foran anført — hidtil i det Hele anvist 17,443 Spd. 31 §. Da Udgifterne ved samme i det statistiske Bureaus foreløbige og hermed følgende Overslag ere beregnede at ville udgjøre ialt

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

20,870 Spd., antages de gjenstaaende Udgifter at ville beløbe sig til omkring 3,425 Spd.

ad. 3. Til Opgavernes Bearbejdelse var i Budgetpropositionen kalkuleret 9,200 Spd., hvilket Beløb imidlertid viser sig at blive utilstrækkeligt.

Det foran under 3a anførte Beløb kan henføres til følgende Hovedposter:

|                                                             |                |
|-------------------------------------------------------------|----------------|
| Lønninger til Folketællingskontorets Personale              | 1383 Spd. 10 f |
| Forskjellig Medhjælp ved Kontoret . . . . .                 | 462 — 62 -     |
| Ekstrahering af Opgaverne om Kreaturhold og Udsæd . . . . . | 983 — 25 -     |
| Udskrivning af Sedler efter Speciallisterne . . . . .       | 3349 — 54 -    |
| Anvisning af Udgifterne ved Tællingens Udførelse . . . . .  | 290 — 60 -     |

Tilsammen 6468 Spd. 91 f

Størrelsen af Udgifterne ved Bearbejdelsen vil om nogen Tid med mere Sikkerhed end nu lade sig beregne, og skal man da tillade sig at indkomme til det Kongelige Departement med nærmere Forestilling desangaaende i Forbindelse med Forslag angaaende den Tillægsbevilgning, som Folketællingen i det Hele vil udkræve. Til Arbejdets Fortsættelse vil det antagelig være nødvendigt inden næste Budgettermins Begyndelse at anvende følgende Beløb:

|                                                                      |            |
|----------------------------------------------------------------------|------------|
| til Lønninger for Folketællingskontorets Personale omtrent . . . . . | 2,100 Spd. |
| - Ekstrahjælp à 300 Spd. maanedvis i 9 Maanedes . . . . .            | 2,700 —    |
| - Schemata, Papir m. B. . . . .                                      | 300 —      |

Tilsammen 5,100 Spd.

ad. 4 og 5. Til Lokale for Folketællingskontoret var i Budgetpropositionen kalkuleret 800 Spd. og til tilfældige Udgifter (ved Bevilgningens Afrunding) 900 Spd.

I Tidsrummet indtil 1ste Juli næste Aar antages paa denne Konto at ville medgaa 400 Spd.

Følge Foranstaaende vil der i det Hele inden Udløbet af indeværende Budgetaar tiltrænges:

Bedkommende Post 1 (Forberedelsen) Intet.

— " 2 (Udførelsen):

a. Kjøbstæder og Ladestæder  
595.

b. Landdistrikter 3425.

4,020 Sp.

Bedkommende Post 3 (Bearbejdelsen) 5,100 Sp.

— " 4 og 5 (Lokale, Inventarium og forskellige Udgifter) . . . 400 —

Talt 9,520 Sp.

Idet man som ovenfor anført forbeholder sig at fremkomme med nærmere Forestilling angaaende Tillægsbevilgning til Folketællingsarbejdet, anholder man om det Kongelige Departements Medvirkning til, at der til Udgifter i Anledning af Folketællingen udover den bevilgede Sum i Tidsrummet inden 1ste Juli 1877 kan anvendes et Beløb af indtil 9600 Spd."

Naar de i Centralbureauets Fremstilling indeholdte Oplysninger sammenholdes med den Kalkule, der laa til Grund for den første Bevilgning i 1875 til den heromhandlede Foranstaltning (Storthingsforhandlinger for 1875, 1ste Del Sth. Prp. No. 1 C Side 136 ff.), vil det sees, at det Beløb, hvormed de samlede Udgifter indtil 1ste Juli 1877 bebudes at ville overstige Kalkulen, falder paa følgende Hovedposter saaledes:

- 1) paa forberedende Arbejder med Lønninger og Ekstraarbejde, Trykning m. B. af Cirkulærer og Schemata, noget over 1200 Spd.
- 2) paa Udførelsen af selve Tællingen henved 4000 Spd.;
- 3) paa Materialets Bearbejdelse omtrent 3800 Spd.;
- 4) Lokale for Folketællingskontoret mellem 8 og 900 Spd.

Til hvad der i Centralbureauets Forestilling er oplyst, skal Departementet her underdanigst føie endel nærmere Forklaringer:

Centralbureauet har i sine Bemærkninger under No. 1 bl. a. omnævnt, at det under de forberedende Arbejder før Tællingen viste sig nødvendigt allerede i Slutningen af 1875 at indrette det særskilte Folketællingskontor, som senere har været i Virksomhed og hvilket man oprindeligt først havde tænkt at organisere noget senere. Idet man med Hensyn til dette Kontor henviser til det nys citerede Sted i Storthingsforhandlingerne, Side 138 øverst, hvoraf det fremgaar, at det ved den foreløbige Kalkule og Plan har været Forudsætningen, at der ligesom Tilfældet var med Folketællingen i 1865, i Anledning af nærværende Tælling maatte blive at indrette et saadant særskilt Kontor, skal man oplyse, at Kontorets Personale har bestaaet — foruden af en 2\*

Ang. Beskrivelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

Bestyrer, hvem den nærmere og specielle Ledelse af Folketællingsarbejdet under Centralbureauet har været overdraget og som har været tilstaaet omtrent samme Afslønning som en Bureauchef — endvidere af 6 stadigt bestjæftigede Personer, hvoraf 4 Damer. Desuden har, som det fremgaar af Forestillingen, Extrahjælp været benyttet i større Udstrækning. Hovedudgiften ved Kontoret falder dog selvfølgelig paa Arbejderne efter Tællingens Udførelse med Materialets Bearbejdelse (ovenfor No. 3).

De væsentligste Udgifter ved Tællingens Udførelse har været Godtgjørelsen til Tællerne saavel paa Landet som i Byerne (paa Landet væsentlig Skolelærere) samt til Lensmændene og Magistraterne for den lokale Bestyrelse af Tællingen m. B. Foruden til hvad der om disse Godtgjørelseres Ansættelse er oplyst i Centralbureauets Forestilling, skal Departementet her under Henvisning til det af Centralbureauet paaberaabte i Departements-Tidenden indtagne Foredrag af dette Departement, der ligger til Grund for den Kongelige Resolution af 23de Oktober 1875 om Folketællingens Sværkættelse og den nærmere Maade, hvorpaa dette skulde ske, henvide til de tvende med Bilag vedlagte af Departementet udfærdigede Cirkulærer af 20de og 30te Oktober 1875. Ved det første af disse, — se dets Lit. C — sammenholdt med det ligeledes vedlagte i samme paaberaabte Schema C, sidste Side No. 4, samt det vedlagte Schema, mærket S. K. til Skrivelse fra det statistiske Bureau, efter hvilket, Departementet forelagte Schema, de af Departementet udfærdigede Anvisninger ere kommunicerede fra Bureauet, er Tællernes Godtgjørelse i Landdistrikterne fastsat paa den Maade, som af Centralbureauet er oplyst. Lensmændenes Diætgodtgjørelse for den til Folketællingsarbejdet bestemte Tid er — se Schema S. K. — bestemt til 1 Spd. daglig, (Dagen beregnes efter 6 Timers Arbejde), hvilken Ansættelse er skeet efter Analogi af, hvad der er bestemt for disse Funktionærer for forskellige dem tillagte andre Forretninger (f. Ex. for Auktioner, Brandtagationer, Forseglings- og Abningsforretninger ifølge Lovgivningen om Brændevins Tilvirkning og Omdestillation og om Malttilvirkningen, forskellige Arter af Stjøn m. fl.)

Med Hensyn til Ansættelsen af den Godtgjørelse, som det har været nødvendigt at tilstaa Tællerne i Byerne, samt Godtgjørelsen til disse Magistrater for havde Kontorudgifter, skal — under Henvisning til Cirkulæret af 30te Oktober

1875 — oplyses, at nogen almindelig gjældende ensartet Regel ikke her har kunnet opstilles, da Arbejdet er faldt saa forskjelligt for de forskellige Byer, hvorfor Godtgjørelsen er bleven bestemt for hvert enkelt Tilfælde — Tællernes i Regelen overensstemmende med Magistratens Forslag og efter den af dem anvendte Tid. De for Magistraternes Kontorudgifter og forskjellig Assistance m. B. udbetalte Godtgjørelser har for de største Byer udgjort:

|                      |          |
|----------------------|----------|
| for Kristiania . . . | 175 Spd. |
| „ Bergen . . .       | 168 —    |
| „ Drammen . . .      | 85 —     |
| „ Stavanger . . .    | 50 —     |
| „ Stien . . . .      | 36 —     |
| „ Throndhjem . .     | 30 —     |

og for de øvrige Byer mindre Beløb fra et Par Spd. op til 20 Spd. Det samlede hertil anviste Beløb udgjør hidtil 723 Spd. 64 f.

Med Hensyn til den under Post 4 ovenomnævnte Overskrivelse paa Lokale til Folketællingens Kontor, skal bemærkes, at herunder gaar Anskaffelse af forskjelligt Inventarium til Kontoret, der sees at have kostet over 800 Spd.

Med Hensyn til den egentlige Bearbejdelse af det ved Tællingen indbundne Stof, og de heromhandlede Arbejders Stilling i det Hele, skal Departementet oplyse, at der til i Høst — foruden at der er offentliggjort foreløbige Oversigter over Resultaterne af Tællingen forsaavidt angaar Befolkningens Mængde i det Hele og Distriktsvis (fognevis m. m.) og foreligger til Offentliggjørelse Resultaterne af Tællingen, forsaavidt angaar Udsæd og Kreaturhold endvidere er omtrent tilveiebragt den efter de originale Lister foretagende Udskrivning af Specialsedler, som den benyttede nominative Tælling forudsætter, og hvilke Specialsedler nu foreligger til et Antal af omtrent 2 Millioner Stkr. Ved Siden af at der herigennem er tilveiebragt Opgaver for hver By og hvert Herred over den talte Befolkningsskøn, ægteskabelige Stilling, Rationalitet m. B., er herved tillige forudsætningen naaet for, at der efter den Plan, som nu opgjøres, vil kunne begyndes paa Udbragningen af Tællingens Resultater i videre Omfang og navnlig med Hensyn til Befolkningens Fordeling under forskellige andre Hovedtitler end de nævnte, saaledes Alder, Livsstilling, Næringsvei m. B. Det vil heraf forstaaes, at omfattende og med Hensyn til Frugtbareheden af Resultaterne væsentlige Arbejder endnu staa tilbage.

Paa samme Tid, som det maa beklages, at

Ang. Bestridelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. V.

Udgifterne i den Grad, som det nu viser sig, skulle overstige den oprindelige Kalkule, bør det dog ogsaa erindres — foruden at der med en Foranstaltning af denne Art, naar den engang er besluttet og iværksat, til en vis Grad ikke have Magt til vilkaarlig at sætte Grændse, idet den maa gennemføres med de Udgifter, som vise sig nødvendige for at opnaa et tilfredsstillende Resultat — at der efter Sagens Natur neppe med Billighed kan stilles streng Fordring til den foreløbige Kalkule, der desuden, som opgjort for første Gang budgetmæssig og dette derhos længere Tid, næsten et Aar, før Arbeidets endelige Iværksættelse, maatte kunne forudsees at ville blive Gjenstand for forskjellige mere eller mindre indgribende Ændringer. At dette sidste ogsaa blev Tilfældet, fremgaar af det nævnte Foredrag af dette Departement, der blev taget til følge ved Kongelig Resolution af 23de Oktober 1875 og hvorefter der blev foretaget Forandringer, der ikke alene medførte nogen Udvidelse med Hensyn til Omfanget og Bestaaenheden af de Oplysninger, som ved Tællingen skulde søges tilveiebragte, men ogsaa indeholdt væsentlige Modifikationer netop med Hensyn til Maaden, hvorpaa Godtgjørelsen skulde blive at beregne for forskjellige af Deltagerne i Tællingen. Foruden i førstnævnte Henseende Paabudet om, at Tællingen skulde omfatte ogsaa norske Søfolk saavel i udenlandske som norske Havne, bringes i Grindring, at der som i Centralbureauets Forestilling antydet maatte forberedes paa, at Betaling vilde kunne blive krævet ogsaa for Tællingen i Byerne, hvilken i Kalkulen er gaaet ud fra ligesom ved tidligere Folketællinger, at ville kunne faa udført gratis af Fattigvæsenets Rodemeistere, hvorhos det blev bestemt, at Godtgjørelsen for Tællerne i Landdistrikterne skulde beregnes med en vis Betaling (eller Milepenge) efter Længden af den af dem reiste Vej samt med et vist Beløb for hvert talt Individ, istedetfor som oprindelig — ligeledes i Overensstemmelse med tidligere Folketællinger — paatænkt med en vis bestemt Betaling for hver anvendt Dag.

Naar der, uagtet disse og de flere Modifikationer i den oprindelige Plan og Kalkule, ikke destomindre ikke for Storthinget i 1876 blev bragt i Forslag nogen Forhøielse i Bevilgningen, men alene blev begjært det ved den tidligere Bevilgning forudsatte Supplementsbeløb af 9000 Spd. (Storthingsforh. for 1876 Sth. Prp. No. 1 C. Side 42), skal bemærkes, at det ingenlunde med Sikkerhed paa

Forhaand kunde afgjøres, med hvad Styrke disse Forandringer vilde indskyde paa Udgifternes Størrelse, med Hensyn hvortil nævnes, at f. Ex. Ansættelsen af en vis Godtgjørelse for hvert talt Individ først kunde ske, efterat man efter Tællingens Afholdelse gennem de indsendende Opgaver havde erholdt Erfaring om den til Tællingen medgaaede Tid. Paa samme Maade og endnu mere usikker stod man selvfølgelig ligeoverfor Udgifterne til Tællerne i Byerne, hvor det paa dette Trin af Sagen var ganske uvis, i hvilken Udstrækning Betaling overhoved vilde blive nødvendig, ligesom denne maatte tilslaaes efter Bestemmelse for hvert enkelt Tilfælde efter den anvendte Tid.

En væsentlig Del af den af Centralbureauet omhandlede Merudgift, nemlig forsaavidt denne udgjør resterende Godtgjørelse for Tællingens Udforelse (anslaaet til 4020 Spd.), hvilken Rest hovedsagelig tilkommer Tællerne i omtrent 40 gjenstaaende Præstegjelde samt i nogle Kjøbstæder og Ladesteder, omfatter formentlig Udredslere af den Art, at de efter hvad ovenfor er forklaret i Sagens nuværende Stilling maa ansees som kontraktmæssig paadragne; Departementet kan ikke udlade at anbefale disse tilfredsstillende.

Noget anderledes kunde Forholdet synes at stille sig med Hensyn til den væsentlige Post af Overstridelsen, der falder paa den eftertidige Bearbejdelse af det indkomne Materiale — omtr. 5100 Spd.

Efter hvad der af Centralbureauets Bestyrer er forklaret, tør imidlertid heller ikke her nogen væsentligere Indskrænkning i Udgiften paaregnes, hvorved navnlig fremhæves Hensynet til den fremtrædende Interesse af, at de statistiske Resultater, som kunne vindes af en Folketælling, fremkomme saa umiddelbart efter denne som muligt. Ogsaa hvad ovenfor er forklaret om Arbeidernes nuværende Stilling og det Punkt, hvorpaa de befinde sig, formenes at ville findes med Styrke at tale imod enhver væsentligere Afbrudelse eller Indskrænkning, ligesom dette heller ikke vilde kunne ske uden menlig Følge for Arbeidets Drift forøvrigt, idet der maatte gives Slip paa de fast organiserede og øvede Kræfter, som for Tiden ere ansatte ved dette Arbejde og det oprettede Kontor opløses, saasnart de endnu tilbagestaaende Arbejder i Anledning af de resterende Godtgjørelser for Tællingen ere tilendebagte. I Sagens Interesse finder Departementet at maatte tilraade, at dette Kontor beholdes som det nu engang er sat i Gang og har virket i over et Aar, og under denne For-

Ang. Bestribelse af Udgifter ved sidste almindelige Folketælling m. B.

udsætning vil der, efter hvad der af Centralbureauets Bestyrer for Departementet er forklaret, med Hensyn til en hensigtsmæssig Udnyttelse af Kontorets Tid og Kræfter heller ikke kunne findes tilraadeligt at gjøre nogen Indskrænkning i det til Extrahjælp opførte Beløb 300 Spd. maanedlig eller til 1ste Juli næste Aar 2700 Spd.

Efter det ovenfor Anførte finder Departementet i det Hele at maatte tiltræde Centralbureauets Forestilling.

Som det vil sees behøver Centralbureauet — foruden det Beløb, det nu begjærer stillet til Disposition — endvidere Forslag for næste Storting om fastsat Bevilgning, som Folketællingen i det Hele vil udtræke. Hvor stort dette Beløb vil blive, kan, efter hvad der fra Centralbureauets Side er forklaret, endnu ikke opgives; Spørgsmaalet om, hvilken Udstrækning det vil blive fundet hensigtsmæssigt eller nødvendigt at give Bearbejdelsen af det ved Tællingen indbundne Stof, er endnu under Overveielse i Bureauet. I Forbindelse med den naadigste Proposition til Storthinget herom, som Departementet altsaa senere vil have underdanigst at foranledige, vil man tillige have

at fremkomme med Forslag om Storthingets Samtykke til det i nærværende Indstilling omhandlede Beløbs Udredelse af Statskassen.

I Genhold til Foransførte

indstilles underdanigst:

1. At Departementet for det Indre naadigst be-  
myndiges til, foruden de ved Storthingets  
Beslutninger af 31te Mai 1875 og 11te  
Marts 1876 til Udførelse af en almindelig  
Folketælling m. B. bevilgede Midler, endvidere  
i Budgetterminen fra 1ste Juli 1876 til 30te  
Juni 1877 i samme Diemed af Statskassens  
Midler at anvende et Beløb af indtil 9600  
— ni tusinde og sex hundrede — Spd.
2. at det paalægges Departementet for det Indre  
i Forbindelse med Forslag for næste Stor-  
thing om fortsat Bevilgning til Folketællingen  
m. B. at fremkomme med Forslag til naadigst  
Proposition om Storthingets Samtykke til, at  
det under Post 1 omhandlede Beløb udredes  
af Statskassen.

## Bilag 2.

Man giver sig herved den Ære at meddele det Kongelige Departement Dplysning om det Standpunkt, hvorpaa Udarbejdelsen af den internationale Skibsfartsstatistik befinder sig.

Til det omhandlede Arbejde er af Storthingene i 1871, 1873 og 1876 bevilget ialt 4800 Kr., hvoraf 2800 Kr. er beregnet paa Bærkets Udarbejdelse og Resten paa dets Trykning. Heraf er indtil denne Tid anvendt 3004 Kr. 17 Ore, hvoraf 1188 Kr. 43 Ore udgjør Trykningsudgifterne for den i Sommer under Navn af «Navigation Maritime I., Jaugeage des Navires» udfomne 1ste Del af Bærket, der er det ærede Departement tilstillet, saaledes at der af den hele Bevilgning er en Sum af 1795 Kr. 83 Ore i Behold.

I en hertil indkommen Skrivelse af 18de f. M. fra Bureauchef Riær, der fremdeles forestaar det heromhandlede Arbejde, erklærer denne, at han antager delvis at burde gjøre Forandring i den for

Kristiania den 8de December 1876.

Til

Det Kongelige Departement for det Indre!

Bearbejdelsen lagte Plan navnlig derhen, at den indbyrdes Sammenligning imellem de forskjellige Lande kommer mere til sin Ret.

Den nærmere Bestaffenhed af denne Forandring ser Bureauchefen sig for nærværende ikke istand til at bestemme, saaledes at han kan have nogen begrundet Mening om, hvorvidt den i Behold værende Sum vil være tilstrækkelig til Arbeidets Fuldførelse. Sandsynligvis vil der, ytrer han, behøves et Tilskud, men da forskjellige Omstændigheder nødvendiggjøre en Udsættelse med Arbeidet, og det saaledes er uvisst, om man inden Udgangen af næste Budgettermin vil kunne bruge mere end det allerede bevilgede Beløb, antager han ikke, at der bør forelægges kommende Storting noget Forslag om ny Bevilgning til den heromhandlede Sags Fremme.

Hertil kan der ikke være noget at bemærke fra Bureauets Side.

J. N. M o h n.

Ang. Beskrivelse af Udgifter ved sidste almindelige Følketælling m. B.

### Bilag 3.

Af Storthingene 1875 og 1876 er der, som det ærede Departement bekendt, bevilget ialt 9000 Kr. til Paabegyndelse og Fortsættelse af Udarbejdelsen af et Statistisk-topografisk Værk over Norge, hvis Ledelse ved Kongelig Resolution af 23de October 1875 blev overdraget til Undertegnede.

Jeg har iaar været saa optaget i det statistiske Centralbureau's umiddelbare Tjeneste, navnlig i længere Tid som Bestyrer af Stemmeretsstatistikken og senere som midlertidig Chef for Bureauet, at jeg desværre ikke har seet mig istand til at fremme Udarbejdelsen af ovennævnte Værk i den ønskelige Udstrækning. Jeg har imidlertid lagt en detaljeret Plan for Indsamlingen af det Stedbeskrivelsen vedrørende Stof, forsaavidt det er tænkt at skulle tilveiebringes gennem den geografiske Opmaaling, i Genhold til hvilken Plan dette Institut har paabegyndt de herhenhørende Arbejder. I Forbindelse med de statistiske Oplysninger, der for Femaaret 1871—75 ere forlangte til den almindelige Statistik, er der videre til Belysning af flere af vore mindre Næringsveje særskilt for det omhandlede Værks Skyld søgt erhvervet endel Opgaver. Det er derhos bleven overdraget Kongl. Fuldmægtig Thv. Boed at forfatte Fortegnelser over de Distrikter, der ere blevene omhandlede i den ældre topografiske Literatur, og at forsyne dem med de fornødne Henvisninger. Endelig foretog Undertegnede i Sommer en Reise til Nordlands og Tromsø Amter for i Værkets Interesse at erhverve noget Lokalkjendskab til disse Landsdele.

Bortseet fra det Arbejde, der i den geografiske Opmaaling er sat i Gang, er der efter det Ovenansførte i den senere Tid intet væsentligt udrettet til Sagens Fremme, og den staar saaledes forsaavidt paa omtrent samme Standpunkt som for et Aar siden. Da jeg i den tilbagestaaende Del af indværende Budgettermin antagelig vil komme

til i samme Omfang som før at være opofret for Centralbureauets Forretninger, vil jeg ogsaa da være forhindret fra at lægge synderlig Kraft paa det heromhandlede Anliggende.

De med Udarbejdelsen forbundne Udgifter, hvorover jeg ved Aarets Udgang skal have den Ære at aflægge Regnskab, have til denne Tid beløbet til 1149 Kr. 70 Øre, væsentlig udgjørende Forskud, som jeg har oppebaaret dels for Ledelsen, dels i Anledning af ovenomhandlede Reise.

Med den allerede bevilgede Sum, som saaledes ikke langtfra er ubenyttet, antages der at være sørget for næste Budgettermins Behov, saaledes at der til Arbejdets Fortsættelse intet behøves at opføres paa det Budget, der skal forelægges næste Storthing. Under Henvisning forøvrigt til min Skrivelse til det Kongelige Departement af 10de Decbr. f. A., hvori jeg afgav Forslag til Budget for nærværende Termin, skal jeg yderligere bemærke, at Følketællingen af 1875 og Femaarsopgaverne for Aarene 1871—1875, hvorpaa det heromhandlede Værks Fremskridt, efter hvad der i nyssnævnte Skrivelse er forklaret, saa væsentlig beror, endnu ikke ere undergivne Bearbejdelse, og til dens Tilførelse vil der, som Departementet vil være bekendt med af flere Skrivelser fra det statistiske Centralbureau, under de heldigste Vilkaar udtræves en længere Tid. Til Forsatterhonorarer for saadanne Dele af Værket, som uafhængig heraf kunne udarbejdes, saavel som til yderligere Godtgørelse for Ledelsens Udførelse og til usorudseede Udgifter vil den i Behold værende Sum sikkerlig vise sig tilstrækkelig, og om Udbetalinger paa andre af de Poster, hvori det i sin Tid opgjorte Overslag for Værket affattedes, vil der som Følge af Udarbejdelsens lidet fremskredne Standpunkt ikke kunne blive Spørgsmaal i kommende Budgettermin.

Kristiania den 8de December 1876.

Erhødigst

Til

J. N. M o h n.

Det Kongelige Departement for det Indre.

